

บทที่ ๕

สรุปผลการวิจัยและข้อเสนอแนะ

ในบทนี้เป็นการสรุปผลการศึกษาและข้อเสนอแนะ “เรื่องการศึกษาเรื่องมารในคัมภีร์พระพุทธศาสนาเถรวาท” ซึ่งได้ตั้งวัตถุประสงค์ไว้ ๓ ประการ คือ เพื่อศึกษามารในคัมภีร์พระพุทธศาสนาเถรวาท เพื่อศึกษาบทบาทของมารในคัมภีร์พระพุทธศาสนาเถรวาท เพื่อศึกษาการปฏิบัติเพื่อการหลุดพ้นจากมารในคัมภีร์พระพุทธศาสนาเถรวาท ทำให้ได้บทสรุปและข้อเสนอแนะดังนี้

๕.๑ สรุปผลการวิจัย

มารในคัมภีร์พระไตรปิฎกคือ ตา รูป จักขุวิญญาน ธรรมที่พึงรู้แจ้งทางจักขุวิญญาน หู เสียง โสตวิญญาน ธรรมที่พึงรู้แจ้งทางโสตวิญญาน จมูก กลิ่น ฆานวิญญาน ธรรมที่พึงรู้แจ้งทางฆานวิญญาน ลิ้น รส ชิวหาวิญญาน ธรรมที่พึงรู้แจ้งทางชิวหาวิญญาน กาย โสภณัพพะ กายวิญญาน ธรรมที่พึงรู้แจ้งทางกายวิญญาน ใจ ธรรมารมณฺ มโนวิญญาน ธรรมที่พึงรู้แจ้งทางมโนวิญญาน ที่ผูกมัดขัดขวางปิดกั้นไม่ให้กระทำความดี ชักจูงให้ประกอบในอกุศลกรรม มี ๒ ลักษณะ คือ สภาพมีรูปร่างตัวตน ที่สามารถเห็นหรือสัมผัสได้ และสภาวะทางนามธรรมมีพลังอำนาจและอิทธิพลเหนือจิตใจ มารมีอยู่ ๕ ประเภทคือ (๑) กิเลสมาร สิ่งที่ทำให้จิตเศร้าหมองขุ่นมัว มีโลภะ โทสะ โมหะเป็นต้น (๒) ขันธมาร ได้แก่ ขันธ์ ๕ คือ รูปขันธ์ เวทนาขันธ์ สัญญาขันธ์ สังขารขันธ์ วิญญานขันธ์ อันเป็นสภาพไม่เที่ยง เป็นทุกข์ เป็นอนัตตา (๓) อภิสังขารมาร ได้แก่ เจตนาอันปรุงแต่งจิตให้กระทำความชั่ววนเวียนอยู่ในสังสารวัฏ (๔) เทวบุตรมาร หมายถึงเหล่าเทวดาผู้ขัดขวางการทำความดี มีพญาวสวัตติเป็นหัวหน้าและ (๕) มัจจุมารความตายเป็นเหตุตัดโอกาสทำความดีทั้งปวง

มารมีบทบาทเกี่ยวข้องกับสรรพสัตว์ทั่วไป โดยเฉพาะกับมนุษย์ซึ่งถือได้ว่าเป็นสัตว์ประเสริฐ ที่มีโอกาสฝึกฝนอบรมพัฒนาตนเองให้มีความเจริญก้าวหน้ายิ่ง ๆ ขึ้นไปได้ดีกว่าสัตว์ประเภทอื่น ด้วยความที่มนุษย์เป็นผู้สามารถเลือกกระทำความดีได้ จึงเป็นที่จับจ้องมองดูของหมู่มาร เมื่อเห็นว่ามนุษย์เริ่มที่จะทำความดี มารก็จะไม่มัวรอริบเข้าไปห้ามปรามขัดขวาง เพราะเห็นว่าการทำความดีเป็นสิ่งที่ขัดต่ออุปนิสัยจิตใจ และเป็นทางที่จะให้พ้นไปจากอำนาจของตน โดยปกติมารมักชักชวน แนะนำ ผลักดันให้มนุษย์และสัตว์ทำแต่ความชั่ว ให้ตกอยู่ในความประมาทมัวเมาลุ่มหลง ให้เพเลิดเพลिनยินดีในรูป เสียง กลิ่น รส สัมผัส อันน่ารัก น่าใคร่ น่า

ปรารถนา น่าพอใจ อันเป็นชนวนเหตุให้ต้องทำกรรมต่าง ๆ ผลที่ตามมาคือต้องเกิด แก่ เจ็บ ตาย วนเวียนอยู่ในวัฏสงสาร แม้หากว่ามีผู้ปฏิบัติธรรมเพื่อที่จะพ้นไปจากอำนาจตน มารก็จะทำตัวเป็นอุปสรรคต่อการปฏิบัติธรรมของเขาในทันที เพื่อให้เกิดความท้อถอยหรือล้มเลิกในการปฏิบัติธรรมนั้น ด้วยการแสดงรูปร่างอันแปลกประหลาด อันก่อให้เกิดความน่าสะพรึงกลัว ตื่นตระหนกตกใจ หรือล่อหลอกให้เข้าใจผิดต่อสิ่งที่กระทำและปรากฏอยู่เฉพาะหน้า หากเห็นว่าผู้นั้นยังแข็งขันฝืนต่ออำนาจของตน ก็จะทำการกำจัดทำลายเพื่อตัดรอนโอกาสในการเข้าถึงหรือบรรลุธรรม

พระพุทธเจ้าพระอรียสาวก อุบาสก อุบาสิกาในอดีตที่ผ่านมา เป็นผู้สามารถหลุดพ้นจากมารได้อย่างเด็ดขาด ด้วยการปฏิบัติตามแนวทางแห่งอริยมรรคมีองค์ ๘ การใช้ปัญญาพิจารณาเห็นสังขารโดยความไม่เที่ยง เป็นทุกข์ เป็นอนัตตา การประพุดิพรหมจรรย์ด้วยรักชาติ เจริญภavana มีปัญญาเห็นแจ้ง การปฏิบัติเพื่อละสังโยชน์ การพิจารณาเห็นโลกโดยความเป็นของสูญ ด้วยว่าไม่เป็นไปตามอำนาจและด้วยความเป็นของว่างเปล่า ท่านเหล่านั้นได้ดับขันธปรินิพพานจากโลกนี้ไปแล้วอย่างถาวร ไม่หวนกลับมาเกิดอีก พวกเราแม้ยังเป็นปุถุชนคนธรรมดา หากมีศรัทธาความเชื่อมั่นความตั้งใจอย่างจริงจังในอันที่จะหลุดพ้นจากมาร ฟังการปฏิบัติตามแนวทางที่ท่านเหล่านั้นได้หลุดพ้นแล้ว ก็จะสามารถบรรลุธรรมและหลุดพ้นจากมารได้ ถึงแม้จะไม่ได้บรรลุถึงการหลุดพ้นอย่างถาวร แต่ก็สามารถเข้าถึงการหลุดพ้นได้ในทุก ๆ ขณะ ที่มีสติปัญญารู้เท่าทันต่อการกระทำของมารทั้งหลาย จิตใจไม่ตกอยู่ภายใต้อำนาจของมาร เป็นเหตุให้ได้สัมผัสกับความสงบสุข

๕.๒ ข้อเสนอแนะ

๕.๒.๑ ข้อเสนอแนะทั่วไป

จากการศึกษาเรื่องมารในพระพุทธศาสนาเถรวาทนี้ ทำให้รู้และเข้าใจในเรื่องมารได้อย่างถูกต้องมากยิ่งขึ้น ซึ่งจะเป็นประโยชน์อย่างยิ่งในด้านการนำไปปรับใช้สำหรับการดำเนินชีวิตของมนุษย์เรา เพราะในการดำรงชีวิตอยู่ของเราแต่ละวัน ย่อมต้องเกี่ยวข้องกับมารอยู่ทุกขณะ ทำอย่างไร การดำเนินชีวิตของเราที่อยู่ท่ามกลางหมู่มารทั้งหลาย จิตใจของเราจะไม่ตกเป็นทาสอยู่ภายใต้อำนาจการครอบงำของมาร ซึ่งการรู้และเข้าใจทั้งตัวตนลักษณะประเภทและบทบาทของมารนี้ จะช่วยให้เราปฏิบัติตัวต่อมารได้อย่างถูกต้องเหมาะสม กับทั้งจะเป็นไปในลักษณะของการสร้างสรรค์ให้เกิดสติปัญญามองเห็นโทษพิษภัยของมาร อันจะเป็นเหตุให้เกิดการคิดแสวงหาแนวทางปฏิบัติเพื่อที่จะหลุดพ้นจากมาร โดยเฉพาะพระไตรปิฎกซึ่งเป็นคัมภีร์ของพระพุทธศาสนาเถรวาท เป็นแหล่งสำหรับการศึกษาค้นคว้าหาข้อมูลเพิ่มเติมได้เป็นอย่างดี

๕.๒.๒ ข้อเสนอแนะสำหรับการศึกษาค้นคว้าวิจัยในครั้งต่อไป

๑. ควรมีการศึกษาหลักธรรมเพื่อการเอาชนะมารในพระพุทธศาสนาเถรวาท เพื่อจะได้ทราบหมวดหรือหลักธรรมที่สามารถเอาชนะมารได้
๒. ควรมีการศึกษาเปรียบเทียบเรื่องมารในพระพุทธศาสนากับศาสนาอื่น เพื่อที่จะได้ทราบความเหมือนและความต่างของมารในแต่ละศาสนา